

Auteurs:
Bas van der Voort, Jan Zoll

Mei 2021

ARBEIDSMIGRANTEN IN OSS

discussienota

SP.

Arbeidsmigranten in Oss.

Oss is een stad waar al decennialang gastarbeiders een bijdrage leveren aan de lokale en regionale economie. Zij komen voornamelijk werken in de logistiek, maakindustrie en agrarische sector. Vandaag de dag is Oss één van de logistieke hotspots van Nederland en is de maakindustrie goed vertegenwoordigd. Nog steeds zijn velen arbeidsmigranten werkzaam in Oss, maar exacte aantallen ontbreken. Wat wel veranderd is in de loop der jaren, is dat gastarbeiders zich over het algemeen niet meer permanent vestigen in onze gemeente. Waar in de jaren '70 en '80 voornamelijk permanente huisvesting plaatsvond, zien we nu dat veel gastarbeiders voor een kortere (seizoens)periode in onze gemeente verblijven. Dit gegeven vraagt om een andere kijk op, onder andere, het huisvestingsvraagstuk. Want waar huisvesten we deze mensen? Maar komen ook de volgende vragen naar voren: Hoe gaan we om met integratie en participatie van arbeidsmigranten? Hoe houden we evenwicht tussen economische belangen, ontwikkelingen op de arbeidsmarkt en de druk op de huizenmarkt? En hoe voorkomen we dat de sociale cohesie ontwricht wordt?

Arbeidsmigranten zijn vaak niet zelfredzaam. Ze spreken de Nederlandse taal (nog) niet, kennen de Nederlandse regelgeving, instanties en gebruiken (nog) niet en hebben (nog) geen sociaal netwerk waarop ze terug kunnen vallen. Ze zijn sterk afhankelijk van hun werkgever, al of niet een uitzendbureau. Deze afhankelijkheid gaat verder dan het werk en speelt ook ten aanzien van de huisvesting en de zorgverzekering omdat de werkgever dat ook vaak regelt. Verlies van werk betekent in veel gevallen ook verlies van huisvesting en zorg. Arbeidsmigranten in Nederland zijn kwetsbaar en durven vaak niet voor zichzelf op te komen terwijl de Nederlandse regelgeving waar zij mee te maken hebben wel uitgaat van zelfredzame, mondige burgers. Dit zorgt voor onwenselijke situaties en in uiterste gevallen tot ernstige misstanden.

Natuurlijk zijn er werkgevers die het goed doen. Er zijn echter ook werkgevers die gebruik maken van de zeer beperkte regelgeving die Nederland kent om arbeidsmigranten te beschermen. Zij baseren hun verdienmodel op het vergaande maximaliseren van de kosten voor arbeidsmigrant voor woongerelateerde zaken, terwijl zij het inkomen van de arbeidsmigrant zo laag mogelijk houden. Dat is niet altijd onwettelijk, maar wel onwenselijk. Tot slot zijn er werkgevers die bewust misbruik maken van de kwetsbare positie van de arbeidsmigrant: zij betalen niet het volledige loon, bieden slechte huisvesting tegen een te hoge huur die wordt ingehouden op het loon. Deze problematiek is in eerste plaats schadelijk voor arbeidsmigranten zelf en moet alleen al daarom worden verholpen. Maar ook Ossenaars en bedrijven hebben hier last van. Als een deel van de werkgevers en huisvesters lijkt weg te komen met onderbetaling, overtreding van de regelgeving, of in meer algemene zin; het niet navolgen van gangbare normen en waarden, dan ondermijnt dat het sociale stelsel en ligt er een 'race to the bottom' op de loer. Slechte huisvesting en overbewoning hebben overlast voor burens tot het gevolg. Bovendien heeft het bedrijfsleven last van de huidige situatie. Als sommige werkgevers de grenzen van de regelgeving opzoeken of daar overheen gaan, ontstaat er oneerlijke concurrentie voor hen die wel volgens de regels willen werken.

Aanleiding

In Oss zijn diverse locaties bekend waar arbeidsmigranten (tijdelijk) gehuisvest worden. Hotel de Naaldhof en het City Hotel in Oss zijn hier concrete voorbeelden van. Tot nu toe heeft de gemeente Oss geen integraal beleid rondom de huisvesting, integratie en participatie van arbeidsmigranten. Uit ervaring weten we echter dat de huisvesting op bovengenoemde locaties gepaard gaat met maatschappelijke onrust. Omwonenden voelen zich veelal overvallen en een afwegingskader om huisvesting toe te staan ontbreekt. Omdat dit afwegingskader ontbreekt weten we niet precies hoe de huisvesting en andere zaken worden geregeld. In hoeverre de intenties en concrete plannen van een initiatiefnemer bekend gemaakt worden, is nu afhankelijk van de communicatieve wil van de initiatiefnemer. Dit zorgt voor wrevel bij omwonenden en onduidelijkheid bij de gemeente. De arbeidsmigranten trekken uiteindelijk aan het kortste eind omdat zij overgeleverd zijn aan de goodwill van een bemiddelaar of huisvester.

Inzicht in de omvang

Om de kans op misstanden te verkleinen is het van belang dat arbeidsmigranten niet afhankelijk zijn van een en hetzelfde bedrijf als het gaat om huisvesting, werk en (zorg)verzekeringen¹. Hoe groter de afhankelijkheidspositie van de arbeidsmigrant, hoe groter het risico op misstanden en oneerlijke concurrentie. Het is op dit moment echter niet duidelijk hoeveel arbeidsmigranten in Oss werken en gehuisvest zijn. Een eerste stap zou zijn om in kaart te brengen hoe groot de groep arbeidsmigranten is en hoe en waar ze gehuisvest zijn. Het, al dan niet tijdelijk, inschrijven bij de gemeente zou moeten worden aangemoedigd om eenvoudig hulp, ondersteuning en advies te kunnen bieden, maar ook om inzicht te houden in de omvang. Arbeidsmigranten die korter dan vier maanden in de gemeente verblijven dienen geregistreerd te worden in het nachtregister. We maken afspraken met werkgevers en uitzendbureaus over het proces rondom in- en uitschrijven en leggen dit vast in een convenant. Op deze wijze maken we werkgevers medeverantwoordelijk voor de inschrijving van arbeidsmigranten. We stellen het betalen van toeristen/verblijfbelasting verplicht voor arbeidsmigranten die zich niet als ingezetene van de gemeente laten registreren.

Huisvesting

De groep arbeidsmigranten die hier verblijft is divers. Zowel de arbeidssituatie kan variëren, als ook de behoefte om te participeren. Het is daarom goed dat er verschillende huisvestingsmogelijkheden zijn voor deze groep. Arbeidsmigranten die zich voor een langere tijd of permanent in onze gemeente vestigen, maken gebruik van het reguliere aanbod van koop- en huurwoningen. Indien huisvesters voor arbeidsmigranten reguliere koop- of huurwoningen onttrekken aan de reguliere woningvoorraad, bijvoorbeeld door het opkopen van woningen, worden zij verantwoordelijk gemaakt om dit te compenseren. Met andere woorden: het aantal koop- en huurwoningen in onze gemeente mag als gevolg van het opkopen van woningen voor arbeidsmigranten niet dalen. Werkgevers hebben algemeen een voorkeur om hun werknemers binnen de gemeente te huisvesten om lange reistijden te voorkomen. Het is daarom ook logisch om binnen onze gemeentegrenzen te kijken naar de huisvestingsmogelijkheden. Daarbij is het van belang om een aantal uitgangspunten te formuleren:

1. Het aantal verblijfsplaatsen voor arbeidsmigranten sluit aan bij de behoefte van bedrijven

¹ Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten, Commissie Roemer., 2020, Geen tweederangsburgers.

en arbeidsmigranten.

2. Nieuwe en bestaande huisvestingslocaties moeten aantoonbaar inspelen op de behoefte aan huisvesting van arbeidsmigranten, werkzaam bij bedrijven binnen de gemeente Oss.

3. We gaan dus geen grote concentratiegebieden creëren waar arbeidsmigranten uit de hele regio terecht kunnen. Uiteraard werken we in de regio samen, maar met het oog op maatschappelijke draagkracht en draaglast vinden we het van belang om locaties af te stemmen op de lokale gemeentelijke behoeften.

Daarnaast stellen we aanvullende eisen en voorwaarden met betrekking tot beheer, verkeer, communicatie en kwaliteit van huisvesting; zoals voldoende privacy en voorzieningen. Arbeidsmigranten hebben recht op een eigen slaapkamer. We vinden het belangrijk dat arbeidsmigranten voldoende privacy hebben. Uit onderzoek² blijkt dat arbeidsmigranten hier behoefte aan hebben. Daarnaast zijn kleine behuizing en gebrek aan privacy factoren die ertoe kunnen leiden dat arbeidsmigranten in hun vrije tijd de straat opgaan³. Hierdoor kan overlast door geluid of alcoholgebruik toenemen. Daarnaast draagt het recht op een eigen slaapkamer bij aan het verkleinen van de gezondheidsrisico's gedurende de coronapandemie. Werkgevers zijn primair verantwoordelijk voor het bemiddelen naar kwalitatief goede huisvesting en voldoende voorzieningen voor arbeidsmigranten. Als gemeente vinden we het belangrijk om toegankelijk en klantvriendelijk te zijn voor bedrijven in onze gemeente. We investeren daarom in duurzame relaties met bedrijven die arbeidsmigranten in dienst hebben. Als gemeente nemen we een meedenkende houding aan. Onderdeel van de duurzame relatie is het afsluiten van convenanten met (grote) bedrijven, huisvesters en uitzendbureaus. In het convenant zullen zaken als toeristenbelasting, in- en uitschrijvingen en huisvesting volgens het Keurmerk Flexwonen worden opgenomen. Daarnaast vinden we het van belang om de rol van de werkgever op het gebied van taal, participatie en informatievoorziening aan arbeidsmigranten te beschrijven. We wensen daarnaast een redelijke termijn tussen het einde van een arbeidscontract en het einde van een huisvestingscontract op te nemen. Zo voorkomen we dat iemand van de één op de andere dag op straat staat. De contracten worden niet afgesloten bij één en dezelfde partij, dit om de positie van de arbeidsmigrant te versterken. De precieze inhoud van een dergelijk convenant willen we invullen in samenwerking met betrokken werkgevers, uitzendbureaus en huisvesters. Ook andere gemeenten hebben dergelijke voorwaarden opgenomen in het huisvestingsbeleid voor arbeidsmigranten, zoals Waalwijk, Tilburg, Eersel en Steenbergen.

Wat wil de gemeenteraad van Oss?

De problematiek en oplossingsrichtingen zijn in dit stuk uiteengezet. Nu is de Osse politiek aan zet. In hoeverre (h)erkennen we de problematiek rondom de huisvesting van arbeidsmigranten? En zijn wij bereid om onze verantwoordelijkheid te nemen? En wat houdt die verantwoordelijkheid dan in? Blijven we op de oude voet verder gaan, waarbij we voor een groot gedeelte afhankelijk zijn van de goodwill van initiatiefnemers? Ook dat kan een keuze zijn. Het bewust kiezen om geen beleid te maken is immers ook een beleidskeuze. Of is de gemeenteraad van Oss, samen met de SP, van mening dat de samenleving in het geheel gebaat is bij een betere bescherming van arbeidsmigranten? Als dat laatste het geval is dan

² 6 Engbersen e.a., 2011. Rapport arbeidsmigratie in vierien.

³ Gestel, van, e.a., Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, 2013. Overlast, lokaal beleid en arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa.

hoort daar in ieder geval een actievere houding vanuit de gemeentelijke overheid bij. De SP kiest er in ieder geval voor om – in samenwerking met diverse betrokken partijen – te werken aan een lokaal (huisvestings)beleid voor arbeidsmigranten, afgestemd op de regio.

In het belang van arbeidsmigranten, omwonenden, het bedrijfsleven en de gemeente Oss stelt de SP het volgende voor:

- 1.** Maak arbeidsmigranten niet afhankelijk van één bedrijf als het gaat om huisvesting, werk en (zorg)verzekering.
- 2.** Breng in kaart hoeveel arbeidsmigranten wonen en werken binnen onze gemeente.
- 3.** Maak afspraken met werkgevers en uitzendbureaus over het proces rondom in- en uitschrijven in de BRP en leg dit vast in een convenant. Arbeidsmigranten die korter dan vier maanden in de gemeente verblijven worden geregistreerd in het nachtregister.
- 4.** Sluit het aantal verblijfplaatsen voor arbeidsmigranten aan bij de behoefte van bedrijven en arbeidsmigranten.
- 5.** Nieuwe en bestaande huisvestingslocaties moeten aantoonbaar inspelen op de behoefte aan huisvesting van arbeidsmigranten, werkzaam bij bedrijven binnen de gemeente Oss.
- 6.** Houd het lokaal; creëer geen grote concentratiegebieden waar arbeidsmigranten uit de hele regio terecht kunnen. Uiteraard werken we in de regio samen, maar met het oog op maatschappelijke draagkracht en draaglast vinden we het van belang om locaties af te stemmen op de lokale gemeentelijke behoeften.
- 7.** Arbeidsmigranten die zich voor een langere tijd of permanent in onze gemeente vestigen, maken gebruik van het reguliere aanbod van koop en huurwoningen. Het opkopen van huur- en koopwoningen voor arbeidsmigranten gaan we compenseren. Dit is de verantwoordelijkheid van de opkoper.
- 8.** Stel aanvullende eisen en voorwaarden met betrekking tot beheer, verkeer, communicatie en kwaliteit van huisvesting, zoals voldoende privacy en voorzieningen. Arbeidsmigranten hebben recht op een eigen slaapkamer.
- 9.** Neem een redelijke termijn tussen het einde van een arbeidscontract en het einde van in een huisvestingscontract in een convenant op.
- 10.** Leg de rol van de werkgever op het gebied van taal, participatie en informatievoorziening vast.
- 11.** Leg de precieze inhoud van het convenant vast in samenwerking met betrokken werkgevers / uitzendbureaus en huisvesters.
- 12.** Zet extra in op toezicht en handhaving op locaties waar arbeidsmigranten gehuisvest worden, zo worden misstanden voorkomen.

13. Werk in de regio samen om het beleid rondom arbeidsmigranten af te stemmen.

14. Dring er bij de Rijksoverheid op aan om een beleidskader rondom de huisvesting van arbeidsmigranten te formuleren.

Opvolging

Indien gewenst kan de SP – in afstemming met de griffie – een werkbezoek organiseren bij Ingram Micro in Waalwijk. Op deze locatie zijn omstandigheden, alsmede de procedure, van huisvesting voor arbeidsmigranten goed geregeld. De vakbond FNV wijst deze locatie als voorbeeldlocatie aan.

De uitkomst van de discussie zal door de SP gebruikt worden voor een raadsvoorstel en raadsbesluit waarmee de gewenste maatregelen uitgevoerd kunnen gaan worden.